

הלכות חל המועד

תקל ובו סעיף אהד:

ב באור הגולה

א בתי"ת יוסף הקרע
מהא רמגינה י"ח
דקור רבנא דאמור
קלאכא ביה"המועד
הוא קראונוקא
והתורה קנהה לתקמים, וכו' שכתב רמ"א בטה"מ

א "חל המועד (ב) אסור בקצת מלאכות (א) *ומתיר במקצתן: הגה לפי צורך הענין שהיה נראה לתקמים (ב) להטיר:

באר היטב

(ב) אסור. ומכאן לכבוד חל המועד במאכל ובמטעם ובקטנות פשאר יום טוב. ומהיר"ל לבש בגדי שבת. ועלש המבנה את המועדות פרש רש"י: חל המועד. ומצוה לאכל פת. מ"א. פתב הכנה"ג בשם הרשב"ם: אם הוא מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אכיל וכן חכם ואסור להם אפילו בדבר אכיל. אין לתקם אחר להטיר לקם, עין שם:

באור הלכה

* ומתיר במקצתן. עין משנה ברורה מה שכתבנו לש שטורקים שהוא מירבבן, הוא דעת הרמב"ם בקרק ו מהלכות יום טוב ורבהו הם ורבי"א בתוספות רמגינה דף יח וסמ"ג נומה שמכאיה הנהוה טימני ושלטי גבורים שדעת הסמ"ג בשם רמ"א עם י"ח ס"ו, ענינו בכה"ג ולא מוכח מיני, וארבה, משמע קצת יותר שהולך בשבת שארי הראשונים דסבירא להו דהוא דאורחא אלא שמשך החוב לתקמים להתיר מקצתן, כדאימא בגמרא, ומה שכתב בסמ"ג דהוא דרפנו הוא דביר צמחן ורמ"א המוכח בשלטי הגבורים והרא"ש והפרדכי נומה שכתב הרמ"א ממיץ סבירא לה דהוא דאורחא, וזה לומר הר"א ממיץ דשם רבותיו, עין שם פרי"א סימן שר דהוא בצמחן מספק שם פנה ומצד דהוא רפנו, ובסימן תיח פתב שם דהדבר אצלו בספקו וסוד ותשוב"ב בחלק ב סימן רי. אולם לנגד זה יש הרבה ראשונים דסבירא להו דהוא דאורחא ומהני מדעתיק פריש מועד קטן בספקא על הפריות שהובא בחגיגה דף יח שלמדו מקרא דאסור במלאכה מן התורה ולא העיר על זה כלום, ועין בבית יוסף שאמר עליו שאינו יודע מנין לו להתיר זה, וראשון דאף דביר דאסכחות פולקא בינהו, פתבם. ועין פת"ר שלום ובהלכות שבת שכתבו שדברי הטור בדעת הר"י הוא העקר, ואם לא כן לא היה לו להביא בהר"ח בסמ"א, וכן נראה מן השאלות פרשת ברכה, והאשכול והרי"ץ ויאית, שכל העמיקי הביתות פתבם, ותשוב"ם בקרק עירובי פתים דף קיח

משנה ברורה

א (א) ומתיר במקצתן. מלאכות המותרות בחל המועד (ב) הם תמימה: דבר האכיל לא יעשה עמה, וצרכי המועד (הנינו לצורך אכל נפש דמתיר אפילו מעשה אמן, כמו שכתוב ריש סימן תקלג, אבל שאר צרכי מועד, דוקא מעשה הדייט, כמו שכתוב בסימן תקמ ותקמא, ובשכיל פועל שאין לו מה לאכל, וצרכי רבים, ומעשה הדייט אפילו לחידי, ויתפאר על אהד במקומו. והנה פיעור אסור מלאכת חל המועד יש דעות בין הראשונים. (3) יש שטורקים שהוא מדברי סופרים, מפני שמצינו בתורה שנקרא "מקרא קדש", ונהי הוא זמן תגינה במקדש, לפיכך אסורם בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימות החל שאין בהן קדשה כלל, ומכל מקום לא התמירו בו יום טוב ממש והקלו בתמימה דברים הנ"ל. והרבה פוסקים סוברין דהוא מן התורה, והא דנקלו בקמה דברים הנ"ל הוא על פי קדשות שנתן לתקמים מן התורה במקצת חל המועד לפי צורך הענין להטיר, וכדנרשינו לנה מקרא בחגיגה דף יח, עין שם, ונהו שסיים הרמ"א "לפי צורך הענין וכי, ומאד יש לנהר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים, דאמר ה"ל: (א) המבנה את המועדות (הנינו שעושה בהן מלאכה),

פרוש רש"י, כאלו עובד עבודת פוכבים ומגלות. גם תב"ד (ד) לכבוד חל המועד במאכל ובמטעם ובקטנות נקיה, שלא ינהג בהן מנהג חל, ומהיר"ל לבש הקט"א של שבת. ועין לעיל סימן תקכט סעיף ב ובמשנה ברורה שם, דמצות "וישמחת בחגך" גומר קאי גם על חל המועד, ומבאר שם פיעד משמחן. וכתבו האחרונים, דאף דמוכח בסימן קפח סעיף ז דאינו מחייב לאכל פת דוקא בחל המועד וכן דאסור להתענות, מפל מקום לכתחלה מצוה לקבוע סעודה על הפת, (ה) אחת בלילה ואחת ביום, (ו) דינין דמצוה לכבודו באכילה ושתיה, ועקר אכילה הוא לתם: (ב) להטיר. מקום שנהגו המון להקל אפילו בדבר שאינו אכיל, וכן חכם ואסור לקם, למגיד מלחא, אפילו דבר האכיל, אין לתקם אחר להטיר לקם [אחרונים]. איתא בירושלמי: אמר רבי אבא בר ממל: אלו היה מי שימנה עמי, הפרתי שאינו עושין מלאכה בחל המועד (הנינו מקח וממכר (ו) וכי האי ונרא דבר שאינו מלאכה גמורה]; כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעיין בתורה, ועכשו אוכלין ושותין ויפחזין, עד כאן לשונו. וכתב הפ"ב: נראה מה, שאסור גדול בשחוק יותר ממלאכה, שפנתה השם ותבדף פנתינת המועד היתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולצסק בתורתו התמימה, עד כאן לשונו:

שער הציור

(6) טור ובאר הר"א, עין שם: (2) עין באור הלכה: (א) מגדאברהם. ועין באחרונים שהקשו על המגדאברהם דרועה לומר דאף לזמן דאמר שהוא מירבבן נאמר מיקרא זו, ונה אינו, כדמוכח בתוספות. ועין בתענית השקל שישו קצת: (2) מגדאברהם בשם סניא, וכן איתא במכילתא פרשת בא סנה"א כותה [נהוב בבירור מהרש"ה שעל התניא]. אלא דמה שכתב הסניא לקרא יום טוב השמטתי, ולעניות דעתי אין להחמיר כל כך בה, דהרמב"ם בקרק ז מהלכות יום טוב הביא גם כן דחל המועד נקרא "מקרא קדש" ואף על פי כן בקרק ז מהלכות יום טוב, שהעתיק שם בדין טז חיוב כבוד וענין משמע "מקרא קדש", לא העתיקו רק לענין יום טוב ולא לענין חל המועד, דשם לא העתיק רק מצוה דשמיטה, שמע מנה דסבירא לה דלענין חל המועד אין להחמיר בה, ועל כן עריך לומר דאף דחל המועד נקרא גם כן "מקרא קדש", מפל מקום פנין דלענין מלאכה מן התורה סתם דחל המועד, ועל כן פנים דביר האבד סתם לכלי עלמא, הרי דאין קדשתו חמיר כמו יום טוב, ולכן גם לענין כבוד אין לדמותו ליום טוב, ונהו נראה דעת הרמב"ם, ומה דמשמע מהמכילתא הנ"ל דצריך לכבוד באכילה ושחיה וכסות נקיה, יש לומר דהניו לכבוד יותר ממות החל בכל זה, אבל אינו מחייב לדמותו לגמרי בה ליום טוב, דמ"מקרא קדש" שלו ולפינו פתגינה י"ח לחד תפא דאסור מלאכה בחל המועד ואפילו הכי מקלינן בה דביר האבד, הרי ד"מקרא קדש" שלו קיל מ"מקרא קדש" דיום טוב, ודעת עוד, דסרי לענין אכילה ביום טוב מחייב לאכל פת וקרא [ומשמע זה שסקינן לעיל דמיינן קפח דמחייב לחור אם לא תזכי ועין המקראע ביצלה ובואר] ובחל המועד אין מחייב לאכל פת, הרי אף דצריך לכבוד באכילה אין חיוב גדול כל כך, וכן הוא הדין לענין מלאכה המתיר בו דבר האבד, ועל כן נראה דאף לענין קטנות נקיה אין מחייב יום טוב עצמו, רק יותר מימי החל [וכן בסימן תרסד עריך קטן ג במגדאברהם משמע לכאורה דחל המועד, לבר הושענא רבה, אין מהנהג ללבש בגדי שבת, ומהיר"ל דביר לנפשה הוא דעבד, ומפל מקום יותר מימי החל פנראי צריך פל אדם לנהג, וכנ"ל]. ועין לעיל בסימן תקכט במשנה ברורה עריך קטן טו שהעתיקי מהגרי"ז דלענין כבוד נענג אין תב בחל המועד דלא נאמר בהן "מקרא קדש", ונהו עצם דין זה מוכח מהרמב"ם כמו שכתבנו, אכן מה שכתב דלא נאמר בהן "מקרא קדש" צריך עיון, דהרי הרמב"ם עצמו בקרק ז סוכר ד"מקרא קדש" גאי גם על חל המועד, וכן הוא גם כן מהנהג בהפלת מוסף בחל המועד שאומרים "מקרא קדש זכר ליציאת מצרים", וכן הוא דעת האחרונים לעיל בסימן תצ עריך ג, וצריך עיון. ודעת מהגרי"ז אברהם בסימן זה בהשניא, ובפרט שכן מבאר במכילתא ובכ"ל, אלא דחייבו בכל זה קיל מיום טוב וכו' שכתבנו, ואפשר דגם הגרי"ז מודה לזה: (8) דוקא דיום טוב דחייבו הוא שיהי סעודות: (1) כסברת הר"י שהובא בבית יוסף בסימן קפח לענין יום טוב, שצריך לחור אם לא תזכי ויבוא בברכת המזון, ואף דהשולחן ירוף פסק שם דחל המועד דינו פראשה"ה, הניו רק לענין דיצבד, ואף פנה מפקח שם הגרי"א ומצד דעת השפ"ץ המוכח שם בבית יוסף, עין שם, אבל לענין להקלה בזהו קדשי להשוותו ליום טוב: (1) וכעת מה שפאר הרמב"ם לשיטתו דביר הירושלמי, עין בנעמקרי"א ורובא בבית יוסף:

הרגום: 1 מין בגד עליין.

הלכות חל המועד סימן תקל

ביאורים ומוספים

סימן תקל

[משרב ס"ק א]

והקלו בהמשה דברים הנ"ל¹. והרבה פוסקים סוברים דהוא מן התורה וכו', דאמר תנ"ל: תקבזה את המועדות דתלמי שיעשה פקן מלאכה².

1) וכן לענין מוקצה. כתב לקמן (סי' תרלח ס"ק יד) שאין איסור לטלטל מוקצה בחול המועד, וכן כתב הרמב"ם (סי' תקמ"ד) שאין איסור לטלטל מוקצה בחול המועד, וכן כתב הרמב"ם (סי' תקמ"ד) שאין איסור לטלטל מוקצה בחול המועד.

ולענין הפרשת הרומות ומעשרות [שאסורה ביום טוב כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תקמ"ד)], דעת הרמב"ם ארבעה (ששי"ב פס"ח סכ"ז וה"ע ק) שלא נאסרה בחול המועד גם אם אינו צריך את הפירות לצורך החג, ומשום שהוא צרכי מצוה ואין בו טורח מלאכה.

וכן לענין טבילת כלים [באופנים שאסורה ביום טוב כמבואר לעיל (סי' תקט ס"ק א)], דעת הרמב"ם ארבעה (שם ה"ע קד) שמוותרת בחול המועד גם אם אין לו צורך בהם במועד, וגם בזה הטעם הוא משום שהוא צורך מצוה ואין בו טירחה יתירה.

ולענין איסור יורד דבר, דהיינו האם אסור לדבר אודות דברים שאסור לעשותם בחול המועד, דעת הרמב"ם ארבעה (שם ה"ע קב) שמשחבר שלא נאמר כלל איסור זה בחול המועד, ומותר לדבר בחול המועד מעניני משא ומתן האסורים במועד, והוכיח בדבריו מהמבואר לקמן (סי' תקמ"ג ס"ק ז) שמוותר למסור אפילו לישראל מלאכה שיעשה אחר המועד, ומיזמא אמירה לנכרי שיעשה מלאכה במועד עצמו לא הותרה, כמבואר בשו"ע שם (סי"א).

2) ונפקא מינה בזה אם מלאכת חול המועד אסורה מדאורייתא או מדרבנן, כתב בביה"ל כאן (ד"ה ומותר) לענין ספק במלאכת חול המועד וראה בדבריו שצ"ע למקומות נוספים. וביה"ל לקמן (סי' תקל"ג ס"א ד"ה ערוך) כתב עוד נפקא מינה, שאם היא מדרבנן מותר לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש גם בהערמה ונגון שיש לו אוכל אחר, ואם היא מדאורייתא אסור הדבר בהערמה ניכרת, ולדעת הפמ"ג (סי' תקל"ג א"א ס"ק ג) אסור אף בהערמה שאינה ניכרת. ונפקא מינה נוספת כתב במשני"ב לקמן (סי' תקל"ה ס"ק כא) לענין המכונן מלאכתו למועד ומת, שיש אומרים שאם מלאכת חול המועד אסורה מהתורה קנסו גם לבנו שלא יהנה מהמלאכה.

נפקא מינה נוספת כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א), שאם היא מדאורייתא ועבר ועשה מלאכה במזיד, יתכן שהוא בכלל פסולי ערות.

ובשו"ת שבת הלי' (חי' סי' ט"ח) כתב עוד נפקא מינה, לענין עבר ועשה מלאכה במזיד בחול המועד, האם נאסרת עליו בהנאה כמו מעשה שבת שאסור בהנאה, שאם היא מדאורייתא נאסרת בהנאה ואם מדרבנן מותרת [כמבואר לעיל (סי' ש"ח ס"ק א)], ולמעשה היחבצ"ע. וראה להלן (סי' תקל"ה ה"ע י"ג) מה שכתבנו בזה.

8) וכן נאסר לעשות במועד דבר שיש בו טירחה יתירה, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקל"ה ס"א) ובמשני"ב שם (ס"ק א). ובטעם הדבר כתב הלבוש (שם ס"א), שכל דבר שיש בו טירחה יתירה ואינו לצורך המועד, אסור לעשותו במועד בפרהסיא כדי שיחוג וישמח ולא יזלזל במועד.

[משרב שם]

1) ענין לעיל סימן תקכ"ט ענין ב' ובמשנה ב' דהיינו שם וכו', קאי גם על חל-המועד⁴ וכו', וכן דאסור להתענות⁵, מקל מקום לכתחלה מצוה לקבץ סעודה על הפתח⁶.

4) ולענין חיוב שתיית יין בחול המועד, יש ללמוד ממה שכתב לעיל (סי' תקכ"ט) יא ובביה"ל שם ס"ב ד"ה כיצד) שמחמת מצות שמחה ברגל יש חיוב ביום טוב לשחות יין ולאכול בשר, ואם כן הוא הדין בחול המועד חיוב בזה.

דהגרי"ח קניבסקי הקשה במכתב להגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' נז), שלבאורה אין חיוב לשחות יין בכל יום מימי חול המועד, שכן מבואר בגמ' (עירובין מ' ב, וברש"י שם ד"ה מכל) שהוכיחה שלא שייך לפרש את הפסוק יתן הלך לשבעה על ברכת שהחיינו ברגלים, כיון שאינה נוהגת כל שבעת הימים אלא רק ביום טוב הראשון, ומשום שאו סתם אדם יש לו כוס יין ויכול לומר עליה ברכת שהחיינו, אבל בשאר הימים סתם אדם אין לו יין, ולא מסתבר שיהיה חיוב שהחיינו ללא כוס, והשיב הגרי"ש אלישיב (שם), שהגמ' עוסקת בזמן בית המקדש שאז עיקר מצות השמחה היה בכשר שלמים, אבל בימינו שאין לנו בשר שלמים, חובת השמחה היא בין בכל יום מימי החג, והוסיף הגרי"ש אלישיב לבאר (שבות יצחק פסח פ"י סי' ד), שמה שאמרו בגמ' שבזמן הזה אין שמחה אלא ביין, הוא לא רק גילוי על כך שבדרך כלל יין הוא הדבר היותר משמח, אלא היא תקנה לשמחה ביין דוקא, ומשום כך גם מי ששמח יותר בדברים אחרים צריך להתאמץ לקיים את מצות השמחה ביין, המצוה היא לשחות רביעית, ומיץ ענבים אינו מועיל לזה, ומיזמא יכול לערב מיץ ענבים באופן שיורגש האלכוהול היטב, ומי שאין לו הנאה כלל מיין ואין טעמו ערב לו כלל, אינו צריך לשחותו, שכיון שאינו נהנה ממנו אינו מקיים בזה מצות שמחה, עד בענין חיוב שמחה ביום טוב בשתיית יין ואכילת בשר, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקכ"ט ס"ק יא).

6) ולענין איסור התענית בחול המועד אם הוא מן התורה או מדרבנן, כתב בשערי צדק לקמן (סי' תקע"ב ס"ק ד) שהוא מדרבנן, שהרי לגבי ציבור שגזרו עליהם תענית ופגע בהן אחר מהימים שאין מתענים בהם, כלל השריע (שם ס"ב) את דין חול המועד עם דין ראש חודש וחגיגה ופורים שבאופן זה מתענים ומשלימים, ומדין זה כבר הוכיח המג"א (סי' תקע"ב ס"ק ט) לענין ראש חודש שאיסור התענית בו הוא מדרבנן, כי אם היה מדאורייתא היה הדין שלא להתענות, ואם כן מוכח מזה שגם בחול המועד האיסור הוא מדרבנן.

והיחיד שקיבל עליו להתענות כך וכך ימים, ופגע הרגל בתוך הזמן שקיבל על עצמו, כתב לעיל (סי' ת"ח ס"ק ז) שאם קיבל להתענות יתענית שני וחמישי במשך תקופה, ואירעו בה ימים שאין מתענים בהם, שייך לומר שקבלתו לא היתה על ימים אלו, ולכן אינו מתענה בהם ואינו צריך להשלים בזמן אחר את הימים שדילג, אבל אם קיבל על עצמו להתענות סתם כך וכך ימים ואירעו בהם ימים שבהם אין מתענים, צריך להשליםם.

ומי שהתענה תענית חלים בחול המועד, כתב השריע לקמן (סי' תקס"ח ס"ה) שצריך להתענות תענית אחרת לכפר על כך שביטל עונג יום טוב, והוסיף על כך המשני"ב לקמן (סי' תקמ"ו ס"ק כו), שטוב שישלים רק לאחר אסרו חג.

ועד מתי יכול שלא לאכול בתחילת היום בחול המועד ולא יחשב לו כהתענית, כתב בשערי צדק לקמן (סי' תרנ"ב ס"ק ו) שאם אינו אוכל עד חצות עדיין לא נחשב כהתענית, ומכאן ואילך אם אינו אוכל הרי זה נחשב כהתענית.

6) ולענין קביעת סעודה בערב שבת חול המועד ובערב יום טוב המושך בעמוד הבא

הלכות חל המועד סימן תקלא

תקלא דיגי גלות בחל המועד, וכו' ח' סעיפים:

א (א) *מצוה לגלח (ב) בערב יום טוב: ב (ג) *אין מגלחין (ד) במועד (ה) באפלו אם גלח קדם מועד: ג (ה) *אפלו אם היה (ו) אנוס ומפני כך לא גלח בערב יום טוב, אינו מגלח במועד, (ו) והוא הדין למי שהיה חולה ונתרפא במועד: ד *וואלו מגלחין במועד: מי שניצא מבית השביה (ז) ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, (ח) ומי שניצא מבית האסורים, ואפלו היה חבוש (ט) כיד ושואל שיהיו מניחין לו לגלח, וכן המנהג (י) שהתירו לו (יא) ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח (יא) ונשאל

א פשוט בגמרא כבוד קטן י"ד ב טור והנהגה אשרי בטע אור ירוץ ושאר פוסקים ג שב בגמרא ד משנה עם י"ד ויד דם בגמרא ה הדין ורובים שלא כדעת סבור ושאר פוסקים חלא כדשלמי

באר היטב

(א) במועד. כדי שיגלח ערב יום ולא יקנס למועד פשהא נפלה: (ב) אנוס, דלא מכתא מלמא כ"כ, ואפלו לא היה להם אמן

באור הלכה

א (א) מצוה לגלח וכו'. פ"ד (ב) שלא יבנס לרגל כשהוא מגלח: (ב) בערב יום טוב. בין קדם תצות (ג) וכן לאחר תצות, לכד מערב פסה דאסור להקטפר לאחר תצות, כמבאר לעיל בסימן תסח"ג: ב (ג) אין מגלחין במועד. והוא הדין (ג) ספור הראש, אלא שדרך הנהגה לגלח. (ד) ואף דספור וגלות הוא דבר של יפוי ותקון הגוף, שהוא צורך המועד, אפלו הכי אסרו בתוך המועד, כדי שיצטוו לגלח קדם המועד, (ה) דאם היה מתירין לגלח בתוך המועד, היה סימקין עצמן לכתחלה על זה ויבנסו לרגל כשהיו מגלחין: (ד) אפלו אם גלח. דתו אין בו חשש זה שיהנס לרגל כשהוא מגלח, דהא גלח עצמו עם קדם הרגל, אפלו הכי אסור (י) משום הרואין, דהרואה לא ידע שגלח עצמו, ויאמר שמתר לגלח בכל גונו: ג (ה) אפלו אם היה אנוס. כגון שנאכד לו אכבה בערב הרגל או להאמן ולא היה יכול לגלח, וכי האי פנאי שארי אנוסין, לכד המבארים להתר בסעיפים שאחר זה, דהני אנוסין (י) מפרסמין וגלויין לכל הוא שאי אפשר להם לגלח מקדם, אכל שארי אנוסין אינם מפרסמין וידועים, ואם נמיר להם נבואו להתיר אף שלא מתוך אנוס: (ו) והוא הדין למי שהיה חולה. שעתה הנהגה כשהוא מספר מקביר עליו סליה, אפלו הכי אין זה אנוס עליו כל כך, ונבואו להתיר (ט) אף שלא מתוך אנוס, וכנ"ל: ד (ז) ולא היה לו פנאי. כגון שניצא בתוך המועד, או אפלו בערב יום טוב (ט) סמוך להשכחה, שלא היה לו שהיה לגלח מבעוד יום: (ח) ומי שניצא מבית האסורים. הכי נמי פשלא היה שהיה לגלח בערב יום טוב מבעוד יום, כנ"ל: (ט) כיד ושואל. דבין שהיה בצער לא גלח: (י) שהתירו לו ברגל. דמקדם היה אסור פתגלחת, ולכן

שפרש' הסבבה את המוצרות קאי על חלי המועד, ומה הוכיחו התוספות בהגיה דף יז הפ"ל וסבירא לה דאסור מן התורה מלאכה בחלי המועד, וממילא מוכח דגם רש"י סוכר דאסור מן התורה, דגם הוא פרש כרשב"ם כמבואר דף כג ובפג"ק דף ע"ט, וכן פסק הש"ע ל"קט סימן רכג. היוצא מקרבנו, שנתרפא והשאלמות והאשפול הירויין גיאות ונשיי והרשעים והיריא סמיין פשם ובסמיין והשפ"ל לקט, פלהו סבירא להו דמלאכה בחלי המועד אסור מן התורה, לכד איתן שהתירו חז"ל לעשותם, והמקב"ן הטיל פשהו, שכל מלאכה שאינו לצורך המועד ואינו דבר הקבד הוא מן התורה ושהיא לצורך המועד היא מתרת אף מלאכה אמן ואף על גב דאית בה טרנא זרוא, וכן כל דבר אחר אף על פני שאינו לצורך המועד מקרת ואף על גב שהיא טרנא זרוא, והסמיים מדבריהם אסרו קצת מלאכות, ועקר הלישמוע דבאי דבר התורה היא, ולנה הסמים הרשעים סוף פק קשא דצבודה ונה והרשעים במקלמין, וכן הרביע הבית להלכה כשיטה זו והשמיין הפגור אכרסם, וכן מדברי הגרי"א כבארנו משמע גס"כן שהוא מצדו לשיטה זו, ובהשכות הרשעים שהיא באחרותיים הלכות תפליין פקב שפן הוא גס"כן דעת כמי צרפת לאסור מלאכה בחלי המועד מן התורה, והשאגת אר"ה באכרי מלואים מצדו גס"כן להלכה דאסור מן התורה, וכן בבית יוסף בסימן זה, והנה לפי דעת כל הפוסקים האלו, כשיצטוו אזהה פסק במלאכה חלישמוע [לכד מהדברים שלדעת הרמב"ם והרשב"א הם דרפגון] צריך להסמי, והוא פסק בשל תורה, וענין לקפן בסימן תקלו בבאר הלכה דיש חלוקים בענין זה, ואף דמשלחו צריך לקפן כסימן תקלו בסוכו דפסק כרב אמי להקל נגד רב התנא, וכן בסימן תקלח סעיף א וסימן תקלח סעיף ו' משמע דלמלכה פסם כשיטה המקלין דקרוהו הוא דרפגון, אפשר שלא ראה כל הני ראשונים שהבאנו, ועל פ"ל פנים אין למחר להקל מי אם לצורך גדולה:

* אין מגלחין במועד. הנינו אפלו על ידי עבדים, (כל מה שכתוב לקמה דמפר הנינו אפלו על ידי ישראל אחיהנים): * ואלו מגלחין במועד וכו'. דע, דאלו שהתירו לגלח, אפלו כדרכו בלי שניי, דבמשנה שנה לה שם גלות וכבוש כדמא מתא, וכי היכי דכבוש שרינו אפלו כדדוקה, הני אנוס פמה שלא גלח מקדם, ויש חולקין פנה (י) וסבירא להו דהכי שהיה יכול לבקש וילפס שיהיו לו קדם הרגל ולא פיס, הני פושע ואסור לגלח ברגל, ומפל מקום המקל יש לו על מי לסמוך, פינון שהוא מלתא דרבנן: (יא) ונשאל על נדרו ברגל. ויש חולקין

שער הציור

(ב) פוסקים, ואפשר דאם גלח בתוך שלשים יום לא שניך זה, דגול הוא יותר משלשים יום ופמיג. ולידין כדדעו חינו שצין שהנהגה לגלח רק במספרים, ואס"כ אפלו אחר שספר עצמו ונשאר עליו מצט שער, וממילא אפלו אם ישקא אחר זה פחות משלשים יום יתרכה עליו השער יותר משלשים יום שלמים שהיה או אחר פלות: (ג) עין פריינגרין שכתב דלכתחלה גלח קדם תצות, וענין על זה פשה שכתב פג"ק אכרסם בסימן רנא כסעיף קטן ה בשם הגרי"א שכתב שם שלא לגלח אחר מנחה, והנינו אחר שהגיע זמן מנחה, ורוצה לומר מנחה גדולה בערב שבת, והוא הדין בערב יום טוב, ופי' מה שכתבתי שם בשם האחרונים דנוכל לסמוך על דעת הפוסקים דמנחה הנינו מנחה קטנה, נראה דבערב יום טוב כשהזמן דחוק לו, אפלו לכתחלה יוכל לסמוך עליהם, וכל זה לענין לכתחלה, אבל לענין דיעבד הלא יודע דעת הרש"א שם בסוף הסימן המתפרין כל היום, ואף דהנהג"א שם מקפיק על זה, לענין ערב יום טוב כרי שלא יבנס לרגל כשהוא מגלח אין להחמיר, וכן מהנהג: (ד) פשוט: (ז) לשון הרשב"א: (ה) אגרא והפרש רש"י ונתקיים: (י) בית יוסף: (י) העתקתי זה מלשון הרשב"א, ומלאש הענין כדבריו, ושאר פוסקים שנתמיקו רק השעם משום דאכבה אינו דבר מפרסם, קשה טובא, דמי שנדר שלא לגלח והתירו חכם הלא פס"כ אינו מפרסם, דאסור הנידר נדר פשההטא ונקא, וסבירא להא כהני מנחה גס"כן אינו מפרסם ואפלו הכי התירו: ויחידה בחולה שעמד מסליו במועד, הלא הוא מפרסם כנראה לנדיים שהיה חולה ואפלו הכי אסרי. אלא העקר נראה כמו שכתב הרשב"א, דהני האנוס עצמו הוא דבר גלוי וקריי שלא היה באפשר לו, מה שאין כן פשאר אנוסין שאין האנוס גלוי ומחלט אסור, דכל אחר יאמר שאנוס היה שלא היה לו פנאי וכליצא ביה, ונה נלל לרובני בתרין התקרא שפי מי שאכבה לו אכבה יאמרו כל השרקין אסריין וסריי כיהוס מתרין, וגם מתקב"ם משמע גס"כן העקר הוא משום דהני כדאי אד אפשר להם ולא מפני הפרסום, ולכן אמי שפיר נמי דין וחלוה, שאין זה אנוס מחלט: (ח) רש"י א: (ט) כן מתבאר ברש"י בסוגין, דלא היה לו פנאי הנינו שניצא בתוך הרגל, והוא הדין כשמוך להשכה בערב יום טוב דלכמה, ונאיתי פת"י אדם דפשע פנה דאף שניצא בערב יום טוב כדען שנתה לו שהיה לגלח ורק שלא היה לו פנאי לנה, והדבר תמה, דאס"כן לשה להשתה דנייהו לגלח במועד כיון שנתה ומן לנה מבעוד יום, ואם משום פטריה, הלא לא התירו משום טרנא מעלמא, פין שביה השביה בעצמה לא עכבה מלגלח, שניצא בעוד מועד לגלח; ומש"י מוכח להקדיא כמו שכתבתי, וכן מצאנו בגמריי וס"פ וזה לשונו: שלא היה לו פנאי. כלומר, שבו כל כך סמוך לערב שלא היה להם פנאי לגלח ונמה שניצא עור לחלק בין כה ממועד הים לשאר רבירים ליתא, דהנהג"א פלה כלם כדאי מתאמן, וכן מוכח פריינגר ירסם, ונקט שם לענין פא מן הים, והוא הדין פאיף: (י) הוא דעת הרא"ש

הלכות הל המועד סימן תקלא

ביאורים ומוספים

רס ס"ק ה) שהמצוה היא דוקא בערב שבת, אבל להסתפר ביום חמישי אין זה כבוד השבת, אלא שאם אינו יכול להסתפר בערב שבת מצוה להסתפר קודם לכן, וכל כמה שקרוב יותר לשבת יש בזה יותר מעלה, והוסיף שדין זה נהוג גם בכל ערב יום טוב.

ואף אם אינו מסתפר עד עיקרי שעותיו, ולכן אין ניכרת כל כך צמיחת השערות בימים שלאחר התספורת, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"א עמ' סא) שמימי צריך להסתפר בערב שבת ולא קודם לכן.

8) ואם מסתפר על ידי נכרי, כתב שם (ס"ק ה) שהרבה אחרונים הסכימו להקל בזה אף אחר חצות היום.

[משנ"ב ס"ק ג]

והוא הדין ספור הלאש⁶⁴ וכו', אפילו הכי אקרוי בתוך המועד⁶⁵.

4) ואף אשה, כתב לקמן (סי' תקמו ס"ק טז) שנהוג בה בחול המועד איסור תספורת בשער הראש כמו באיש.

ולענין תיקון וסידור פאה נברית בחול המועד על ידי פאנית, דעת הגר"מ פינשטיין (ספר זכרון שלמה ח"ל חול המועד סי' ד) שאסור, והוסיף שם, שאולי זה גם נחשב מעשה אומן. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (פתחי מועד פי"ג סי"ט ובהע" 18) שסידור פאה נברית אינו בכלל גזירת גילוח, כיון שגזירה זו נאמרה דוקא בשער המחובר לגוף, ומימי אסור למסור פאה לפאנית לסדרה או לקצרה בחול המועד, משום שנחשב הדבר מעשה אומן, אמנם סידוק גרידא מותר, כיון שהוא מעשה הדיוט. ודעת השו"ת באר משה (ח"ו סי' ה) שמוותר לסדר ולקצר פאה בחול המועד אף על ידי פאנית, כיון שדבר זה נכלל בקישוטי נשים שדותרו במועד⁶⁶ (במבואר בשו"ע לקמן סי' תקמו ס"ד), וגזירת גילוח אינה שייכת כי אם בשער המחובר לגוף.

5) ומי שסיפר ראשו במועד, כתב ההתם סופר (בהגהותיו למועד קטן י"ד, א) שלדעה שסוברת שמלאכת חול המועד אסורה מן התורה אלא שמסרה הכתוב להכמים, אם כן כל שלא התירו הכמים משום טעם שיהיה, נשאר הדבר באיסור דאורייתא. מאידך, באלה רבה (ס"ק א) מבואר שנחשב באיסור דרבנן

[משנ"ב ס"ק ז]

או אפלו קצרב יום טוב סמוך לתשעה⁶⁷.

6) ומי שהיה בידו להסתפר קודם חצות היום ואחר חצות היום נאנס, בגון אדם שנלקח למאסר בערב יום טוב אחר חצות היום ושחרר בחול המועד, כתב בספר זכור לאברהם (ח"ג ערך חול המועד) שאיט נחשב לאנס ואסור לו להסתפר בחול המועד, שהרי לא היה אנוס כל היום של ערב יום טוב.

[ביה"ל ד"ה ומתן]

הסימן תקלט ע"פ ו'.

7) לבאוריה הוא טעות הדפוס [כיון ששם מדבר בדין מצויאה שאסור לטרוח אחריה, ומתיר לאסוף דגים שהציף הגדר על שפתו ולכבשם אם יהיו ראויים לאכול מהם במועד, דין זה אינו תלוי אם איסור מלאכת חול המועד הוא מן התורה או מדרבנן], וצריך לומר סי' תקלו סי', ששם פסק השו"ע בדין אמת המים שהתקלקלה שמונת לתקנת, ואם היתה עמוקה טפחים מותר להעמיקה עד שבעה טפחים, וכתב שם במשנ"ב (ס"ק כה) שיש פוסקים המחמירים בזה, ובשעה"צ שם (ס"ק כ) כתב שאפשר שהרמב"ם שמיקל בזה הולך לשיטתו שאיסור מלאכת חול המועד הוא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

ועל-כ"פ אי' לטהר לקל כי אם לערך גדול⁶⁸.

8) ולקמן (סי' תקלח סי' א) ד"ה בין) כתב שלמעשה אין לזוז מפסק השו"ע שהתיר לזפת הבית גדולות וקטנות. וראה מה שכתבנו שם בביאור ענין זה.

סימן תקלא

דיני גלות בחל המועד

[משנ"ב ס"ק א]

כדי שלא יקנס לרגל קשהא קמלי⁶⁹.

1) ואדם שדרכו לגדל שערות ראשו שיהיו ארוכות וניי הוא לו בכך, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ד סי' קיא) שאינו מחויב בתספורת לכבוד הרגל, כיון שאין זה נזוהל אצלו. ואף אם עדיין אינו גדולות כל כך שכבר נזי לו בהן, מימי כיון שלשם כך אינו גוזזן אינו מחויב להסתפר לכבוד המועד. אמנם, דוקא בשערות הראש שייך יופי במה שאינו מסתפר, אבל לענין תספורת וסידור הזקן, נראה מרבית שאף מי שמגדל זקנו לשם נוי בדאי מספרו מעט להשוות השערות או שלא יהיה ארוך מדי, ואינו מניחו בלא תספורת כלל [מלבד הנהגים כקבלת האר"י ז"ל כמובא בבאר היטב יו"ד סי' קפא ס"ק ה, ובגליון מהרש"א שם], ומשום כך בדאי צריך לספרו וליפותו לכבוד הרגל.

[משנ"ב ס"ק ב]

קצרב יום טוב⁷⁰ וכו', דאסור להסתפר לאתר חצות, כמבאר לעיל בסימן תסח⁷¹.

2) ולענין תספורת בערב שבת משום כבוד השבת, כתב לעיל (סי'

המשך מעמוד קודם

טעודה עם פת בערב שבת חול המועד אפילו לאחר זמן מנחה גדולה, אף על פי שבשאר ערבי שבתות וימים טובים לא היה אוכל מומן מנחה גדולה אלא פירות. דורה הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"א עמ' סו), שמימי מצוה להקדים סעודה זו לשחרית, וכמו בשאר סעודות מצוה.

האחרון, כתב הא"א (בוטשאטש, מהדורת סי' רמט) שכיון שהדוך לקבוע סעודה בחול המועד, מותר לקובעה אף בערב שבת יום טוב, ובהושענא רבה אף אם התאחר עד השעה העשירית יש להתיר לאכול סעודה קבע. והחזירא היה נהוג (אדרות רבנו ח"א עמ' קא) לאכול

